

תכנית לימודים של עסקים ועמותות בבתי ספר

החל משנות התשעים אנו עדים להכנסת תכניות לימוד והעשרה המופעלות על ידי קרנות, עמותות ועסקים במוסדות חינוך. חלק מהתכניות מופעלות במימון הורים (חלקי או מלא) וחלקן במימון הגוף המבצע ו/או הרשות המקומית.

במהלך השנים עיגן משרד החינוך בחוזרי מנכ"ל נהלים להפעלת תכניות לימוד נוספות. תכניות כאלה יכולות להיכנס למוסדות חינוך תחת הקטגוריה של "תל"ן" או כרכישת שירותים נוספים מרצון, כפי שקורה עם תכנית קר"ב. בנוסף פועלות תכניות רבות של גופים מסחריים ושל עמותות הניתנות לבית הספר בחינם. תכניות שאינן דורשות תשלום מופעלות פעמים רבות על דעת הרשות המקומית או מנהל/ת בית הספר, ללא שיתוף ההורים. תכניות אחרות נכנסות על תקן "ניסוי" ומקבלות אישור בדיעבד.

לאחרונה הקים משרד החינוך יחידה לאישור תכניות מהמגזר השלישי ומהקהילה העסקית ופרסם נהלים לגבי אישור פעילות תכניות חיצוניות בבתי ספר.

על פי הנהלים החדשים, כל גוף המעוניין להפעיל תכנית במוסד חינוכי יגיש בקשה מסודרת ליחידה. היחידה תבחן את התכנית מבחינת התכנים וכח ההדרכה. תכניות שיאושרו יפורסמו במאגר מידע מיוחד שיעמוד לרשות מנהלי מוסדות חינוך, הרשויות המקומיות והנהלת המחוזות. כן נקבע כי מנהל/ת בית הספר יעדכנו את המורים וההורים לפני פתיחת שנת הלימודים בדבר שילוב תכניות חיצוניות בבית הספר.

היחידה לאישור תכניות מהמגזר השלישי ומהקהילה העסקית

טלפון: 02-5603985

דוא"ל: liliru@education.gov.il

לפירוט הנהלים ומערך הבקרה על התכניות החיצוניות ראו חוזר מנכ"ל תשע"א/4(א) מיום 1.12.2010. בקישור הבא:

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Applications/Mankal/EtsMedorim/3/3-7/HoraotKeva/K-2011-4-3-7-63.htm>

תל"ן – תכנית לימודים נוספת במימון הורים

במסגרת שירותי הרשות ותשלומי הרשות, רשאים הורים להחליט על הכנסת תכנית לימודים נוספת לבית ספר. הדבר מעוגן בתקנות חינוך ממלכתי (תכנית השלמה ותכנית נוספת) התשי"ד-1953.

לכאורה מדובר בתכניות העשרה בנושאים שאינם נכללים בתכנית הלימודים המחייבת, אולם בפועל בבתי ספר רבים משתמשים במסגרת זו על מנת להוסיף שעות במקצועות היסוד או לפצל כיתות.

מימון: הסכום שניתן לגבות מהורי בית הספר עבור תל"ן מצוין בטבלה נפרדת באיגרת התשלומים שמאשרת ועדת החינוך של הכנסת מידי שנה (116 ש"ל לשעה ביסודי, 133 ש"ל לשעה בטיבה ו149 ש"ל לשעה בתיכון). ניתן לקיים תל"ן בהיקף של עד 3 שעות שבועיות בגן ועד 5 שעות שבועיות בבתי הספר.

בבתי ספר רבים גובים סכומים גבוהים יותר, כאשר חלק מהתכניות אינן מוגדרות כתל"ן אלא כ"רכישת שירותים מרצון", סעיף עליו אין כל פיקוח.

בחינוך הממלכתי דתי משרד החינוך מאשר הפעלת תל"ן תורני, כלומר תכנית לימודים נוספת בנושאי יהדות, בהיקף של עד 5 שעות נוספות ביום ובתשלום של עד 5,000 ₪ לשנה לכל תלמיד. מוסדות המעוניינים בהפעלת תל"ן תורני צריכים לקבל את אישור המינהל לחינוך דתי במשרד החינוך.

(לפרטים בנושא זה חוזר מנכ"ל תשע"א/3 מנובמבר 2009,

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Applications/Mankal/EtsMedorim/3/3-11/HoraotKeva/K-2010-3a-3-11-13.htm>).

נוהל אישור תל"ן: דרושה הסכמה בכתב של הורי התלמידים לתכנית והסכמה לשלם עבורה וכן אישור מנהל המחוז או מורשה מטעמו.

שעות הפעילות: כעקרון יש לשבץ שעות תל"ן בסוף יום הלימודים כדי לאפשר לתלמידים שאינם מעוניינים להשתתף ללכת לביתם. אם שובצה תל"ן באמצע יום הלימודים יש לאפשר לכל התלמידים להשתתף בתכנית, גם אלה שלא שילמו עבורה, או להציע פעילות חלופית לתלמידים שהוריהם אינם מעוניינים שישתתפו. אין למנוע מתלמידים השתתפות בשל אי תשלום מטעמים כלכליים.

תל"ן בגני ילדים: באישור פיקוח המחוז, באחריות הגננת. לא ניתן לאשר תל"ן אם מנע מתלמידים להשתתף בה מסיבות כלכליות. היקף מקסימאלי- 3 פעמים בשבוע, במשך 30 דקות כל מפגש. הפעלת התכנית הנוספת תעשה על ידי הרשות המקומית או על ידי חברה עירונית, במקרה אחר יש לקבל את הסכמת הרשות. לפרטים נוספים: חוזר מנכ"ל תשס"ד/4(א) סעיף 3.11.

בדו"ח שפרסם ב-2006 מרכז המחקר והמידע של הכנסת נקבע כי **ישנן בעיות רבות בהפעלת תל"ן בבתי ספר**: משרד החינוך אינו מנהל מעקב מרוכז אחר הפעלת התכניות ומתקיימות חריגות רבות מהוראות חוזר מנכ"ל ברב תחומים הקשורים לתל"ן: גביית תשלום גבוה מהמותר, אין בקרת תכן על התכניות השונות, בתי ספר אינם מגישים תכניות לאישור מנהל המחוז, משרד החינוך אינו מפקח על עובדי ההוראה המועסקים בתכניות אלה.

תכנית קר"ב

- תכנית קר"ב היא תכנית העשרה המופעלת על ידי קרן קר"ב בשיתוף משרד החינוך, באמצעות קבלני ביצוע. התכנית פועלת כיום בלמעלה מ-100 יישובים בארץ.
- התכנית נכללת במסגרת "רכישת שירותים מרצון", כלומר שירותים נוספים לשירותי החובה והרשות הנכללים באגרת תשלומי הורים.
- על מנת להפעיל את התכנית יש לפנות תחילה לרשות המקומית (הפניה יכולה להיות מביה"ס או מההורים או ממשרד החינוך).
- גבית תשלום עבור התכנית חייבת לקבל את אישור כל הורי התלמידים המקבלים את השירות ותנאי ראשוני להפעלת התכנית הוא הסכמת לא פחות מ-75% מכלל ההורים בבית הספר. בנוסף יש לקבל את אישור מפקח בית הספר. תפקידה של נציגות ההורים המוסדית לפנות במכתב, לכלל הורי בית הספר, המפרט את הכוונה להפעיל את התכנית ואת חלקם של ההורים במימון. משרד החינוך מממן כ-50% מעלות התכנית והיתרה מתחלקת בין הרשות המקומית להורים.
- שיעור ההוצאה נקבע על ידי הרשות המקומית בתיאום עם ועד ההורים המוסדי ובהתחשב בחתך הכלכלי-חברתי של התלמידים בבית הספר. רשות מקומית, שאינה עומדת בקריטריונים של משרד החינוך להשתתפות במימון תכנית קר"ב, רשאית להפעיל את התכנית במימון מלא של הרשות וההורים, על פי הוראות חוזר מנכ"ל.

- בכל בית ספר בו מופעלת התכנית צריכה להיבחר ועדת היגוי בראשות מנהל ביה"ס ובה חברים 3 נציגי הורים לפחות, 3 מורים לפחות, המפקח על המוסד החינוכי ורכז יישובי של תכנית קר"ב.
- אפשר לקיים את תכנית קר"ב במסגרת יום הלימודים או אחריו, אם תתקיים במהלך יום הלימודים ישתתפו כל התלמידים, גם אלה שלא שילמו עבורה.
- אין לקיים את תכנית קרב על חשבון שעות הלימוד המתוקצבות על ידי משרד החינוך.
- במוסדות חינוך בהם מופעל יום לימוד ארוך (שבוע לימודים בן 41 שעות), ניתן לכלול את תכנית קר"ב במסגרתו במימון נוסף של הרשות המקומית וההורים.

לפרטים נוספים ושאלות:

חוזר מנכ"ל תשעב/1(ב), 1.9.2011.

יוסי וינדזברג, מפקח בכיר לתכניות חינוך ייחודיות ומידע 02-5602737.

ביקורות על התכנית:

- הקרן הוקמה ב-1990 והתחייבה לממן 30% מעלות התכנית, כיום מממנת רק 5% ושיעור המימון של ההורים גדל עם השנים.
- חלק מעובדי קרן קר"ב מועסקים דרך חברות תפעול מקומיות, בשכר נמוך וללא תנאים סוציאליים. לא ברור כמה פיקוח יש על הכשרתם, בדרך כלל מדובר בסטודנטים או חיילים משוחררים.
- בדרך כלל אישור הפעלת תכנית קר"ב נעשה פעם אחת ואחר כך היא פועלת שנים "מכוח האנציה". זאת במקום להחתים את ההורים על הסכמה מידי שנה כנדרש ולדון בחלופות אפשרויות.
- ניתן לאתר ולהפעיל תכניות העשרה אחרות, לעיתים בעלות פחותה ובאיכות לא פחות טובה.

לפרטים נוספים ושאלות:

חוזר מנכ"ל תשסג/3(א) סעיף 5.

חוזר מנכ"ל תשסד/1(א) סעיפים 3-5.

יוסי וינדזברג, מפקח בכיר לתכניות חינוך ייחודיות ומידע 02-5602737.

שאלות בנושא תשלומי הורים בכלל ובכלל זאת עבור הפעלת תל"ן או תכנית קר"ב ניתן להפנות אל הרפרנטים המחוזיים לתשלומי הורים:

מחוז	שם הרפרנט	מס' טלפון	מס' פקס:
מנח"י	מירי עזורי	02-5602858	02-5602203
ירושלים	פיני גרוס	02-5601586	02-5601810
צפון	ברכה אוהיון	04-6500102/3	04-6500307
חיפה	חיים יעקב	04-8632455	04-8632458
מרכז	גן- סימה חדד	03-6896588/6	03-6896598
	יסודי- שרה שטרק	03-6896614	03-6896594

03-6896765	03-896589/91	על יסודי- אביבה עטרי	
03-6896751	03-6896379	חנה לוז-און	תל אביב
08-6263009	08-6263007	חיה שושן	דרום
03-6898876	05-6898874	מירי אנג'לקוביץ	החינוך ההתיישבותי
02-5602979	02-5602984	שוש איפרגן	החינוך המוכר

(חוזר מנכ"ל סח/1)

תכניות בנושא חינוך יהודי בחינוך הממלכתי

בחוזר מנכ"ל חדש מפרסמים הקריטריונים להכנסת תכניות כאלה לבתי"ס השיכים לזרם הממלכתי. ההמלצות הם לפי מסקנות ודעת שנהר אשר בחנה את הנושא. כאשר רוצים להכניס תכנית כזו יש לקבל אישור מנהל המטה ליישום דו"ח שנהר, 02-5603537, mateh_shenhar@education.gov.il.

לפירוט: חוזר מנכ"ל תשס"ט 3/א) מיום 2.11.08.

אתר הכולל רשימת תכניות שמפעילים גופים חיצוניים בבתי ספר: www.kav-lahinuch.co.il

תכנית "מצוינות 2000"

"מצוינות 2000" היא תוכנית לתלמידים מצטיינים המופעלת על ידי המרכז הישראלי למצוינות בחינוך בשיתוף משרד החינוך – המינהל הפדגוגי. "מצוינות 2000" פועלת החל מכיתה ה' ועד לתיכון בכל מגזרי החינוך ממלכתי, ממלכתי-דתי, תורני, דרוזי וערבי בכל רחבי ישראל.

התכנית כוללת לימודים בתחומים: מדעים ניסויים, חשיבה מתמטית, חלל, אסטרופיסיקה, טכנולוגיה ועוד. התוכנית הינה תלת-שנתית ומופעלת בהיקף של 4-6 שעות שבועיות. התכנית מועברת על ידי מורי בית הספר אשר עברו הכשרה לנושא.

תוכנית מצוינות 2000 פועלת בשנת הלימודים תשס"ט בכ-220 בתי ספר בישראל בכל מגזרי החינוך. הצטרפות בתי ספר נוספים לתוכנית, כפופה לאישור ועדת ההיגוי המשותפת למשרד החינוך – המינהל הפדגוגי והמרכז הישראלי למצוינות בחינוך ועל פי קריטריונים ולוחות זמנים מוגדרים במסמך עקרונות ההפעלה של התוכנית.

הורי התלמידים שנבחרו לתכנית נדרשים לשלם סכום הנע בין 400-800 ₪ לשנה, עבור חומרים. ההחלטה על גובה תשלום ההורים מתקבלת ברשות המקומית.

בית הספר מקיים מבחני מיון לתלמידים ועל סמך התוצאות, הורי התלמידים המצטיינים מקבלים מכתב המציע להם להשתתף בתכנית. הליך זה הוא בעייתי מפני שלא מתבקשת רשות ההורים להשתתפות ילדם במבחן, ועצם קיומה של התכנית נודע להורים רק ממכתב שנשלח להם לאחר שהילד/ה כבר עשו את המבחן והתקבלו.

פיקוח על תכנים מסחריים בבית-ספר

תכנים הכוללים פרסומת מסחרית

גורמים מסחריים יכולים להיכנס למוסדות חינוך ב-3 דרכים:

1. מתן חסות לתשתית – תרומה של מבנה, ציוד וכו'.
2. פיתוח תכנים והעברת שיעורים (חינוך לתזונה בריאה בחסות יוניליוור, תכנית להיגיינת הפה של קולגייט וכו').
3. שיווק ופרסום באופן גלוי או סמוי בתוך בתי הספר.

כיום ישנו איסור על פרסומת מסחרית במוסדות חינוך, ולגבי כל פעילות שיש חשש שהיא כוללת פרסום צריך מנהל המוסד לקבל היתר מאת הועדה לאישור שילוב פרסומת מסחרית.

יו"ר הועדה- עירית לבנה. דוא"ל iritli@education.gov.il טלפון: 02-5603220

עיקרי האיסור על פרסומת מסחרית במוסדות חינוך:

"המנהל לא יאפשר את הפעולות הבאות מטעם עוסק או מפרסם בשעות הפעילות של המוסד החינוכי:

- א. כניסה לשם פרסום, שיווק, קידום מכירות או הצגת מוצר או שירות מסחרי,
- ב. הצגת פרסומות,
- ג. חלוקת חומר פרסומי או מתנות, ערכית הגרלות או החתמת תלמידים על מסמכים,
- ד. שימוש בעזרי לימוד לשם פרסום או קידום מכירות,
- ה. קבלת פרטים מזהים מתלמידים".

* לפרטים: חוזר מנכ"ל תשס"ט 3/א) מיום 2.11.08.

דוגמאות לפעילויות אסורות:

- חברת אורנג' תרמה לבית הספר ביאליק-רוגוזין כמיליון ש"ח עבור שיפוץ תשתיות, צבעה את חצר בית הספר בכתום ומילאה את הגדרות במסרים פרסומיים. בעקבות רעש ציבורי הוסרו המסרים.
- תלמידי בית הספר הממלכתי-דתי רמב"ם שבקרית שמונה נדרשו להופיע בצבעי החברה – כתום שחור לאירוע השקה של חדר מחשבים שתרמה החברה. בחזר נתלו בלונים כתומים ושלטי פרסומת.
- בנק הפועלים תרם חולצות וכובעים ממותגים ל-1,600 תלמידי כתה א' בעיר אלעד (תגובת הבנק: נענינו לפנית העירייה).
- הכפר האקטיבי של חברת קוקה קולה במכון וינגייט ממשיך לארח בתי ספר, אף כי אישורו נשלל כשנה קודם בידי הועדה.

זהירות! פרסום סמוי

ישנן תכניות שלא נאסרו על ידי הועדה, אך כוללות פרסום סמוי. לדוגמא: "חכמים בריבוע – חינוך לצרכנות אחראית" - תכנית המיועדת לתלמידי חטיבות הביניים בישראל, נכתבה ביוזמת ובמימון חברת "הריבוע הכחול נכסים והשקעות" (חברת בת של "ריבוע כחול ישראל"). התכנית כוללת תפיסה מאד אינדיבידואליסטית של צרכנות יעילה, ללא התייחסות לסביבה ולהקשר (עלות, תנאי עבודה) שבו יוצרו המוצרים. התכנית כוללת פרסום סמוי לרשת הריבוע הכחול (ביקור בסופרמרקט שכונתי, הכרת הסניף והעובדים בו). התכנית מוגדרת כ"תרומה לקהילה" ומופעלת בבתי ספר ללא תשלום. התכנית החלה לפעול כניסוי, ללא האישור הנדרש ממשד החינוך בשנת הלימודים תשס"ג ושנה לאחר מכן קיבלה התכנית את אישור משרד החינוך.

הועדה אינה מפרסמת רשימה מסודרת של התכניות שנפסלו על ידי וידוע על מקרים בהם תכניות המשיכו לפעול אחרי שנפסלו (זמן מסע של לבייב ותכנית של מעריב לנוער). במקרה של ספק לגבי כשירותה של תכנית יש לבדוק טלפונית עם הועדה.

המלצות להורים:

- העלו את הנושא בבית ספרכם ובקשו מידע לגבי תכניות הפועלות בו כיום.
- אם יש חשש שבבית הספר בו לומדים ילדיכם מופעלות תכניות הכוללות פרסום מסחרי, גלוי או סמוי, פנו לועדה לאישור שילוב פרסומת מסחרית והודיעו לה על כך.